СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 84. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 13-го квітня 1939. No. 84. Jersey City, N. J., Thursday, April 13, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ КАЖЕ, ЩО АМЕРИКА МУСИТЬ ВЗЯТИ УЧАСТЬ У ВІЙНІ

ВАШИНГТОН. — Підчас пресової конференції президент Рузвелт зробив далекойдучу заяву. Він сказав, що на випадок війни в Европі участь Америки у ній є неуникнима. Америка мусілаб взяти участь по стороні Англії і Франції. Далі президент потвердив, що виїзджаючи з Ворм Спрінґс він сказав, що поверне там в осені, коли до того часу Америка не вступить у війну. Тими словами, говорив президент, він хотів не так перестерегти мешканців Ворм Спрінґс, що слухали його безпосередно, як Гітлера і Мусолінія, а далі всіх тих американців, що замикають на події очі.

КОМІТЕТ ДЛЯ ПОБОРЮВАННЯ ВІЙНИ.

ВАШИНГТОН. — Републиканський конґресмен Гамілтон Фиш заявив, що в столиці створився комітет, до якого вже увійшли 25 теперішних і бувших конґресменів, зі завданням поборювати спроби уряду втягнути Америку до війни. Фиш заявив, що тепер з ріжних кутів розходиться по Америці воєнна гістерія, яка старається переконати американський нарід, що він мусить взяти участь у европейській війні. Ця гістерія розходиться в першій мірі з Білого Дому й від політиків „нового розділу", говорив Фиш.

БОРОТЬБА ДОВКОЛА НЕВТРАЛЬНЕСТЕВОГО АКТУ.

ВАШИНГТОН. — Конґресовий комітет заграничних справ розглядав справу повалення невтральнестевого акту, що забороняє урядові втручати край у які небудь чужі воєнні конфлікти. Учасники нарад у більшості заявлялись за те, щоб цей акт уневажнити, бо, мовляв, він не охоронює краю перед війною. Та заразом вони стверджували, що коли вибухне ще одна світова війна, то пропаде наша цивілізація, а на її місце прийдуть „темні часи". Комітет відчитав депешу від полк. Линдберґа, який є в дорозі до Америки і який повідомляє комітет, що як лиш прибуде до столиці, то дасть перед комітетом зізнання про европейське положення.

РУЗВЕЛТ ДОМАГАЄТЬСЯ ГРОШЕЙ НА ВОЄННІ ЦІЛИ.

ВАШИНГТОН. — Рузвелт поновив своє домагання до конґресу, щоб той призначив суму 32 міліони долярів на те, щоб за ті гроші привчати промисл до витворювання на широку скалю амуніції та зброї.

СЕНАТ ОБТЯВ СУМУ НА „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ".

ВАШИНГТОН. — По довгих дебатах сенат таки обтяв суму 150 міліонів долярів, про яку просив президент Рузвелт на „Доблю Пі Ей", і зредукував її до 100 міліонів. В листі до сенатора Пепера президент зазначив, що коли сенат зменшить ту суму на 50 міліонів, то через те „Доблю Пі Ей" мусітиме зменшити число затруднених робітників на 200 до 400 тисяч. Замітне те, що в тих дебатах перший раз виступив проти президента провідник сенатської більшости, сенатор Барклі. Заразом з відкиненням зазначено в сенаті, що президент в короткому часі зголосить домагання до конґресу, щоб той ухвалив суму півтора біліона долярів на „Доблю Пі Ей", на черговий фіскальний рік.

ВАҐНЕР ОБОРОНЯЄ СВІЙ АКТ.

ВАШИНГТОН. — На спеціяльних сенаторських нарадах сенатор Ваґнер обороняв свій акт, що реґулює взаємовідносини між працедавцями та робітниками. Ваґнер говорив, що той акт був уложений ним не в поспіху, тільки на основі довгих студій. Він справді має недомагання, але їх треба змінювати і доповняти не в поспіху, тільки повільно, на основі досвіду.

ПОСАДНИК ЛЯ ҐВАРДІЯ НЕ БУДЕ БІЛЬШЕ КАНДИДУВАТИ.

НЮ ЙОРК. — Секретар посадника Ля Ґвардії, Станлі Гов, заявив, що Ля Ґвардія в 1941 році вже не буде більше кандидувати на посадника Ню Йорку. Причиною цього є це, що він обіцяв своїй жінці не брати більше на себе обовязків. Праця посадника дуже важка, говорив секретар.

ПРИЙДЕ ФЛЬОТА.

НЮ ЙОРК. — До нюйорських портів прийшли перші воєнні кораблі, що мають зїхатись тут в числі поверх сотки на відкриття світової вистави. Деякі з кораблів удадуться до воєнних доків, щоб дістати певні поправки. Інші удадуться до військових маґазинів, щоб наладувати себе амуніцією.

ЗАСУДИЛИ ЖІНКУ СУДДІ.

НЮ ЙОРК. — Жінку судді Лоера засудили на три місяці арешту за те, що вона належала до гурта людей, які пачкували до Америки дорогоцінности. Пані Лоер була тим так зворушена, що аж зімліла. Її пачкар, Шапіро, дістав чотири роки.

УКРАЇНСЬКІ СЕСТРИ І БРАТТЯ!

Кожний син української нації, де він не жив би, мусить усвідомити собі, що вся сила української нації та її будучність звязана з Рідним Краєм. Бо там земля обильно зрошена геройською кровю. Бо там рідна почва створила міць власної культури.

Підставою добробуту, поступу й волі це рідна освіта. А вона закрита перед українською дитиною. Одначе хочби якими жертвами, хочби яким терн истим шляхом — мусимо осягнути змогу дати рідну освіту нашій молоді.

І бореться український нарід з маревом духової загибелі: створив „Рідну Школу" на прастарій Галицькій Землі для своєї молоді, бо малощо не пів міліона українських дітей учиться в несвоїй школі. А Рідна Школа творить свої школи, збирає до них українську бідноту, щоб її освідомити про завдання і мету нації, щоб скріпити в неї волю-характер.

Важко це приходить, бо в Рідному Краю „ЧОРНІШЕ ЧОРНОЇ ЗЕМЛІ БЛУКАЮТЬ ЛЮДИ". Але за морем живуть наші Сестри і Браття, яких серця охотою палають помогти Рідному Краєві.

Нехайже всюди найдеться рухлива одиниця й оживить гамірну фабрику бажанням — стати в допомогу „Рідній Школі". Нехай наш голос відібється прихильним відгомоном на студеній півночі, чи на теплому півдні й над усіми океанами, куди розсипалися українські діти. Нехай усі українці обєднаються думкою — дати негайну і поважну поміч „Рідній Школі" тій Опікунці української молоді, щоб вона мала змогу дальшої праці й розбудови, щоб зі свого боку наближувала нас до Світлої Мети. Давній звичай давати „Рідній Школі" з нагоди Воскресення Христового дар „на писанку", нехай заховається у Всіх Тих, що прагнуть Воскресення Української Нації у Славі й Могутності.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

ГОЛОВНА УПРАВА РІДНОЇ ШКОЛИ.

Від редакції:

Отсей поклик одержали ми по Великодніх Святах. У письмі просять нас зазначити, що коли яка з редакцій не одержала цього поклику, так хай буде ласкава його передрукувати. Тепер такі часи в краю, що й з такими речами є великі труднощі, бо іде наґінка на кожну українську акцію.

ЦІКОВИЙ СПОСІБ ВИПЛАТИ ОБЕЗПЕЧЕННЯ.

Перший раз в історії Онтерії асекураційна компанія виплатила обозпечення від огню товаром, який був знищений. Сталось це в околиці Симко, Онт., осередку тютюневих фармерів. Миколі Цюришикові огонь знищив 22,000 фунтів тютюну, і замісць одержати обезпечення в грошах, компанія асекураційна відкупила для нього знищений тютюн.

ЦІННІ ВИКОПАЛИНИ НА ВОЛИНІ.

Ґеольоґічні досліди на Волині довели до відкриття багатого зложжя височовартісного вуґіля й жил міди у Кремянеччині й Дубенщині, а в Луччині, Любомльщині, й Костопільщині великі зложжя торфу, що можуть вистарчити на кількасот літ; у Яновій Долині й у Клесові натрапили на цину.

ПАНАХИДА ЗА СПОКІЙ ДУШІ Т. ШЕВЧЕНКА У ЛУЦЬКУ.

В Чеснохресній Брацькій церкві в Луцьку відправив панахиду за спокій душі Т. Шевченка луцький епископ Пресв. Полікарп.

ЗА ЗМІНУ ПРІЗВИЩ.

О. Дмитро Федасюк, парох Немяча, має карну розправу в Окружнім Суді (підчас виїздної сесії в Бродах) „за зміну прізвищ". Це вже четвертий випадок з цеї округи. Попередні присуди — засуджуючі.

КАРА ЗА „БОЖЕ ВЕЛИКИЙ, ТВОРЧЕ ВСЕСИЛЬНИЙ".

У Ґерині, повіт Долина, селяни співали в церкві пісню „Боже Великий, Творче Всесильний". Староста покарав кількох селян і селянок гривною 3—5 зл., мовляв — це протидержавна пісня.

ВИБИЛИ ШИБИ ЛІКАРЕВІ.

Ніччю хтось вибив всі шиби в домі лікаря д-ра Володимира Любинецького в Медиці, коло Перемишля. Д-р Любинецький кандидував на радного з української листи.

ЗА НЕЛЕҐАЛЬНЕ ПОСІДАННЯ ЗБРОЇ.

Окружний Суд у Луцьку засудив Якова Назарука за нелеґальне посідання зброї на 3 роки вязниці.

РЕВІЗІЯ МЕТРИКАЛЬНИХ КНИГ У СТАВЧАНАХ.

Кілька днів тому приїхав комісар поліції та віцестароста до пароха Ставчан о. Івана Ратича на слідство, мовляв — він намовляв Софію Дідик, зі Ставчан, до зміни обряду. Приїзжі перевели ревізію метрикальних книг і змісця покарли згаданого священика гривною 100 зл. „за знехтування урядової мови".

КОНФЕРЕНЦІЯ З ПРЕСОЮ ПРИ ДОРОЗІ

Президент Рузвелт (в авті зо своїм секретарем торговлі, Гаріом Л. Гопкинсом) підчас вакацій у Ворм Спринґз, Джорджія, розмовляє з ґазетярами про важні державні справи.

Це було при нагоді виїзду президента з Ворм Спринґз, що він сказав: „Побачимося в осені, як не будемо мати війни".

У ПОЛЬЩІ ВОЄННЕ ПОГОТІВЛЯ

ВАРШАВА. — Покликано негайно на військові вправи резервістів, що повинні відбути ту службу доперва літом. До цього треба додати, що перед двома тижнями переведено частинну мобілізацію. Таким чином Польща має тепер понад міліон жовнірів на поготівлі. „Ґонец Варшавскі" пише: „Так тепер виглядає, що війна неминуча".

МУСОЛІНІ ГРОЗИТЬ, ЩО ГОТОВИЙ ДО ВІЙНИ.

РИМ. — Мусоліні оголосив загальну погрозу для тих, що стоятимуть Італії на перешкоді. Заповів, що покликав до воєнної служби річники 1901 і 1912, а далі 1917, 1918 і 1919. Уже тепер є готова до бою армія з 1,000,000 жовнірів. Крім того стоять на воєнним поготівлі на Середеземнім морі понад 200 воєнних кораблів. І є готових 3,500 літаків.

ТЕПЕР ВІЙНИ ТАКИ НЕ БУДЕ.

ПАРИЮ. — Таке заповів лорд Бевербрук, англійський пресовий магнат. А хто як хто, але він повинен би щось про ці справи знати. Бевербрук є тої думки, що Гітлер не зачне війни, бо він знає, що як тільки зачнеться війна, то армія приходить до слова. А тим самим скінчиться і його каріера і згасне його звізда.

АНГЛІЯ ХОЧЕ ПОВІРИТИ МУСОЛІНІЄВІ.

ЛОНДОН. — Англійський уряд переконаний, що Мусоліні не зробить тепер такого кроку, який спричинив би війну. Таке принаймні приобіцяв він Англії. Виходилоб, що він не думає наразі про дальше завоювання Балкану.

СЕРЕДЗЕМНЕ МОРЕ ПОВНЕ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ.

ПАРИЖ. — Французька середземна фльота виїхала з французьких пристаней в неозначеному напрямі. Та відоме, що вона обсаджує західну частину Середземного моря, щоб відтяти Італію від її африканських кольоній. Знову на сході Середземного моря є сконцентрована англійська воєнна сила, готова до атакування Італії, колиб вона хотіла заняти грецькі порти, щоб мати контролю над Дарданелями.

ЮГОСЛАВІЯ НА ЧЕРЗІ.

ЛОНДОН. — Далі вперто твердять, що Німеччина вже поділилася з Італією Югославією. Менчестер „Ґардієн" пише, що Німеччина хоче забрати Хорватів, а Італія Дальматійське побережа.

ОСТЕРІГАЮТЬ ПОЛЬЩУ.

БЕРЛІН. — Німецька преса звертає увагу Польщі, що якщо вона хоче полагодити конфлікти мирним шляхом, то ще є на те час. Треба тільки хотіти. Німеччина не хоче війни, щоб „Польща стала жандармом Великої Британії".

СУДЬБУ АЛЬБАНІЇ ВИРІШЕНО В 1938 РОЦІ.

ПАРИЖ. — Вже осеню 1938 року вирішено, що Італія забере Альбанію. А це тому, що король Зоґ опирався заведенні фашистівського режиму, а властиво вихований молоді в фашистівському дусі. Італія скористала з того, що Зоґ мав багато ворогів в Альбанії й забрала край під свій „протекторат".

ДАЮТЬ АНГЛІЇ ПЕРШЕНСТВО.

ПАРИЖ. — Франція рада, що грає тепер другу скрипку, та що Англія перебрала на себе провід в творенні „протигітлерівського бльоку". Англія тепер рішає про війну і мир. Вона сама мусить зачинати війну. А це є під лад Франції. Тої самої політики держаться і Совети. Вони також прямують до того, щоб Англія перша заанґажувалась і то до тої міри, щоб не було їй вже викруту.

ПРОТИ АНГЛІЇ.

БЕРЛІН. — Вся німецька преса сильно атакує Англію. І твердить, що не Німеччина викличе війну, але Англія разом з Францією. З огляду на ті атаки зменшено наступ на Польщу. Все ще думають, що її відтягнуть від Англії.

МАДЯРЩИНА НАСТУПАЄ.

БУДАПЕШТ. — Виходить, що Мадярщина не задоволена з того, що загарбала в останніх місяцях. Вона таки хоче загарбати цілу Словаччину. І, як це буває тепер у таких випадках, зачинає оголошувати ріжні історії про „переслідування мадярів" у Словаччині. Так виглядає звичайно вступ до військової інтервенції.

НІБИ ВІЙНА СКІНЧЕНА.

БУДАПЕШТ. — Відомі з брехонь радієві висильні з Будапешту подають, що вже ніби розброєно Карпатську Січ. До 10. квітня мали всі зложити зброю і віддати муніцію. З цього, як подало радіо, скористали сотки Січовиків. Їм дозволено вернути домів.

ПРОТИ ФАШИСТІВ.

СОФІЯ. — Болгарський уряд розвязав фашистівську організацію, спомагану Німеччиною.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Загранницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯВНА ОСТОРОГА

Вся американська преса заговорила про одно коротке речення, сказане президентом Рузвелтом при виїзді з купелевого міста в стейті Джорджія, де він відбув десятьдневі вакації. Сказав він у сьому реченні: „Побачимося знову в осені, хіба що ми будемо мати війну".

Хоча фраза: „Ми будемо мати війну", могла би значити: „буде війна", часописи звертають увагу на цей вислів і кажуть, що президент Рузвелт певно думав, що в осені Злучені Держави відай будуть уже воювати. Вони кажуть, що президент Рузвелт не міг не знати, що війна в світі вже тепер є, що властиво вже тепер є світова війна, хоча війна не виповіджена. Він певно це думав, бож він звязав війну зо своїми вакаціями: відомо, якби Америка не була в війні, він міг би приїхати на вакації, а коли Америка вже буде в війні, то він не буде могти про вакації думати. З тих причин часописи вважають цю коротку фразу осторогою для американського народу, що Америка стоїть перед близькою війною.

Ґазети підчеркують цю осторогу президента Рузвелта ще й з того боку, що звичайно досі президенти Злучених Держав таких остороґ не давали. Навіть як небезпека війни була дуже велика, навіть як війна була близька, вони не остерігали народу перед можливістю війни, а говорили про потреби невтральности, про високі засади, які евентуальний ворог поломав, можливо про потребу приготування, про те, як ворог заставляє нас воювати, і таке подібне. Всім ще стоїть живо в памяти, як президент Вилсон поступав у самому передодні вступлення Америки в війну проти Німеччини, а передовсім, як він піддержував загальний оптимізм, що Америка зможе стриматися від участи в війні та робити бізнес, як звичайно.

Цим разом поводиться інакше не лише президент Злучених Держав, але й загал громадянства. Його настрої видно найкраще по поведінці політиків у сенаті й палаті послів конґресу, котрі все держать пальці на пульсі народного життя й знають добре народні настрої з першої руки. З поведінки конґресу видно, що конґрес без найменшого спротиву ухвалить всі проєкти для скріплення краєвої оборони, що Америка збудує скоро 8 нових воєнних кораблів та змодернізує всі старі кораблі; що вона поставить нові бази для воєнної фльоти; заведе тереж русло на Панамському каналі й скріпить там ґарнізон; додасть до армії 40,000 жовнірів і офіцирів; наладнає фабрики до продукції воєнних матеріялів; потроїть повітряні сили й таке інше без кінця.

Правда, декому може здаватися, що про такі річи, як війну не повинно говорити голосно, щоби не сказати якого невідповідного слова в лиху годину й не викликати лиха, котрому треба би запобігти, але досвід світу показує, що якраз про такі небезпеки треба говорити вчасно й заздалегідь, якщо вони не мають нас заскакувати неготових.

З трагічних, кривавих і геройських днів Карпатської України

(Зібране з інформацій, подаваних львівськими українськими часописами).

МАСОВИЙ НАПЛИВ У РЯДИ СІЧОВИКІВ.

Прага 21. березня — Роман Голіян подає телефоном до „Діла", що Великий Бичків ще тримається. Ідуть дуже сильні бої в районі Рахів—Кваси—Ясіня. Залізничий шлях на Ясіня ще всеціло в руках Січовиків. В ряди Січовиків горнеться масове населення Рахівщини та Ясінщини. До Хусту приходять все нові частини мадярського війська. Столицю перенесли мадяри з Хусту до Мукачева. Мадяри розстріляли провідника Українського Національного Обєднання Федора Ревая та кількадесять урядовців ,яких захопили підчас спізненої евакуації. Між призвіщами вбитих підчас сутичок з чеським військом подають ще інж. Васюка та Садовського.

НАЦІОНАЛЬНА ЖАЛОБА.

У Празі проголосив міжорганізаційний комітет національну жалобу, що триватиме від 15. березня до 25. квітня б. р. в память полеглих у боях за Карпатську Україну. В дні 2. квітня відбудеться в Празі у греко-католицькій церкві богослуження за поляглих.

НІМЦІ НЕ ЧИСЛИЛИСЯ З ОБОРОНОЮ К. У.

Букарешт 21. березня. — Ціла долина Тиси вже обсаджена мадярськими військами. З Відня доходять вісти, що в німецьких колах є сильне незадоволення з приводу роздування карпатоукраїнської справи. Німецький уряд не числився з тим, що Карпатська Україна буде боронитися. Думали, що це скінчиться одночасно з Чехією і без надмірного галасу. З терену Німеччини тепер дуже тяжко організувати для утікачів будьяку допомогу.

ОРГАНІЗУЮТЬ ДОПОМОГУ.

В Чернівцях, Букарешті та в Білгороді повстали „Українські громадянські комітети допомоги Карпатській Україні", які організують збірки на допомогу утікачам. Румуни приймають на свою територію лише вояків і старшин карпатоукраїнської армії та вищих урядовців, себто людей, яким загрожувалиб під мадярським пануванням найгірші переслідування. Державна адміністрація дає утікачам харч, а Червоний Хрест дає лікарську опіку. Делеґація українського жіноцтва передала в Чернівцях королівському намісникові меморіял з проханням дозволити на збірку гроша, білля і ліків для ранених в Карпатській Україні, як теж прохала дозволу на виїзд лікарів та сестриць. В цій справі виїхав до Букарешту през. В. Залозецький. Збіркова акція обхопила всі кола українського громадянства на Буковині.

ЧУДА ПРО ОБОРОНУ.

Втікачі з Карпатської України і закордонні журналісти, які перебувають хвилево в Сиготі (в Румунії), оповідають чуда про геройську оборону Січовиків, що боронять до останньої каплини крови кожної пяди української землі.

НАПАД ЧЕСЬКИХ СТАРШИН НА О. ВОЛОШИНА.

В дорозі, як їхав селянським возом о. д-р Волошин через Тячево до міста Виготу, напали на нього з лайкою чеські старшини, будьтоби він завинив розвал Чехо-Словаччини. Румунська влада арештувала безличних напасників.

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА ЗДИВОВАНА.

Львів 21. березня — Польська преса не знає, що це сталося, що Карпатська Україна ставить такий опір. „Слово Народове" з 21. березня пише між іншим таке: „У Польщі здогадувалися, що чехи без боротьби не віддадуть своєї незалежности, а Закарпаття перейде до Мадярщини без боротьби. Тимчасом Січовики ще бються, а в Чехії не впав ні один стріл". Знову в „ІКЦ" читаємо таке: „Цей мадярський марш до нової границі з Польщею — це не була парада. Треба було по дорозі воювати і то доволі кроваво. Але треба відразу підкреслити, що треба було воювати не з чехами, тільки з відділами Січовиків. І хоча Січовики мають багато більше вбитих, то й в мадярів не бракує смертних жертв. Приперті до польської границі Січовики не могли передістатися через неї. Пробиваючись серед лісів і гір, вони почали відворот з одного боку на схід до Румунії, а з другого на захід до Словаччини. Таким чином у Карпатській Руси проблема боротьби з Січовиками ще існує і вимагатиме ще деякого зусилля мадярського війська". На тлі тієї боротьби — пише польська ґазета — особливу картину представляє панічна втеча добре одягнених та озброєних чехів. „Век Нови" подає за мадярською пресою, що під Хустом згинуло коло 600 мадярів та може 6 разів стільки українців. Кінець битви був трагічний для українців: відступаючи через мокляки, вони не могли вернутися — коло 70 людей утонуло. Мадярські війська розстрілюють Січовиків, зловлених зі зброєю в руках.

НЕСАМОВИТА ПОВЕДІНКА ЧЕХІВ.

Букарешт 21. березня. — Кореспондент „Нового Часу" подає телефоном, що з Карпатської України перейшло до Румунії поверх 5,000 збігців. Між ними зареєстровано досі 1,508 українців. Будуть вони відправлені на їхнє бажання до Югославії. Червоний Хрест дає харчеву і медичну допомогу. Далі подає таке: „Несамовита поведінка чехів і їхнє ставлення до українців видні навіть на території Румунії. Не навчилися нічого з гірких днів минулого, не збагнули, до чого довело їхнє поступовання в останніх днях у Хусті. Вони ще й тут, хоч і самі збігці, виступали незвичайно агресивно у відношенні до збігців українців. Траплялися побої навіть жінок. Румунська влада виступила дуже гостро і такі чеські напасті припинила, ізолюючи чехів у Сиготі й дальше в дорозі.

ЩЕ ОДНА БОЛЮЧА ВТРАТА.

В Хусті відобрав собі життя вистрілом із револьвера генерал Всеволод Петрів. Приніс своє знання й сили молодій державі й не міг пережити її трагедії. . .

„ЛИЦАРСЬКА БОРОТЬБА В ОБОРОНІ РІДНОЇ ЗЕМЛІ!"

Під таким заголовком описує румунський щоденник „Романія" страшні умовини, серед яких бореться армія Карпатської України. З одного боку були мадярські військові частини і мадярські повстанці, а з другого — чехи. І не було зброї. Її треба було щойно здобувати. В таких умовинах боротьба — це геройство. Далі подає ґазета, що група Січовиків, окружена звідусіль, намагалася пробитись через мадярську лінію. Була розстріляна без попередження.

180 РОЗСТРІЛЯНИХ СІЧОВИКІВ.

Букареш 22. березня. — Не можна дістати телефонічних чи телеграфічних відомостей про події в Карпатській Україні, бо їх до Польщі не допускають. Розмови перериваються. Всежтаки передано телефоном з Букарешту до „Українських Вістей" трагічну вістку, що румуни видали мадярам 180 Січовиків, що схоронилися на румунську територію. Мадяри зараз усіх 180 Січовиків розстріляли.

СТАЛОСЯ ЦЕ ЗА НАМОВОЮ ЧЕХІВ.

Телефоном до „Українських Вістей" подає на другий день таке вияснення цеї трагедії: „Виясняється, що згаданих учора Січовиків виселили румуни за намовою чехів, які донесли на Січовиків — мовляв — це терористи вислані в цїли диверсії до Румунії".

ЩЕ ОДНО ВИЯСНЕННЯ НІКЧЕМНОЇ ГРИ ЧЕХІВ.

Телефонат „Українських Вістей" з Букарешту з 22. березня подає далі таке:

„Тепер виявляється щойно ціла нікчемна гра чехів. За ціну збереження свого нікчемного життя чехи ввійшли у змову з мадярами вже 14. березня. Напад генерала Прхали на Січовиків у Хусті наступив за попереднім порозумінням з мадярами. Чехи передали муніцію і зброю 4-ох своїх полків мадярам, а що не могли передати, знищили, щоб тільки не попало в руки Січовиків. Зате мадяри обіцяли чехам пощадити їх. Чехи вписують у свою історію ганьби побіч видачі адм. Колчака ще Карпатську Україну". Телефонат подає, що ті таємниці відкриває румунський „Курентуль", що закінчує свою статтю так: „Ми прогрішили би, як би не признали Карпатській Україні і Січі великого геройства".

ТИСОЮ ПЛИВУТЬ ТРУПИ.

Телефонат подає далі:

„Вчора намагалися перейти Тису 36 Січовиків. Їх всіх мадяри вбили вогнем зі скорострілів. Тисою пливуть трупи. Ніхто їх не виловлює. Ця ріка є свідком дантейських сцен, від яких стигне кров у жилах. З гір чути відгомін стрілів. На основі оповідання румунських старшин, карпатоукраїнські сили сконцентрувалися на північний схід від Рахова, в силі коло 1,400 крісів і 18 скорострілів. Муніцію вони мають, лише харчові засоби зовсім вичерпалися. Голод є тепер їх найстрашнішим ворогом. Мадярські літаки часто кружляють над цілою територією. В долині Тиси оперує 4 полки гонведів та одна ескадра літаків, що має свій осідок у Слітині. Населення здебільша втікає в ліси. Мадяри подають у своїм комунікаті число вбитих мадярів на 280".

УТІКАЧІ НАЙБІЛЬШЕ ТЕРПЛЯТЬ — ВІД ЧЕХІВ.

Згадуючи за долю утікачів-українців, телефонат подає ось що: „Найбільше терплять вони від чехів. Чеські старшини і урядники виявляють просто якусь зоольогічну ненависть до українців. Серед румунів агітують вони, щоб українців відсилати в Мадярщину, бо українці — це мовляв крайно терористичний елемент, і правий і лівий, та є вони на службі Німеччини. Чеський посол, який ще досі урядує, заявив румунському урядові, що він не цікавиться утікачами з Карпатської України, бо вони стали мадярськими громадянами".

УРЯД К. У. ОБОРОНЯЄ ДИПЛЬОМАТИЧНИМ ШЛЯХОМ.

Чернівці 23. березня — Телефоном до „Нового Часу" подають, що през. Волошин з 11 діячами опинилися в Білгороді й намагаються ізза кордону вести відповідну політику й дипльоматичну акцію в обороні Карпатської України.

ЩЕ ПОВІВАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ПРАПОРИ.

Румунська преса подає дуже багато про події в Карпатській Україні. „Курентуль" пише під такими заголовками: „Український прапор має на хатах двох сіл, що досі ще не окуповані. Партизанський бій між мадярською армією і Січовиками. „В статтях читаємо: „Мадярська армія ще не скінчила окупації Карпатської України до понеділка ввечері. Села Перечин і Ясіння відперли натиск мадярських військ. На хатах цих двох сіл мають українські національні прапори. Багато груп української національної міліції відступили в гори й там ведуть бої проти наступаючих мадярських військ".

БОГОСЛУЖЕННЯ І ЗБІРКА.

Сьогодні 23. березня відправлено в греко-католицькім храмі в Чернівцях Поминальне Богослуження й Панахиду за Поляглих Героїв. До відправи станули 5 священиків; а о. вікарій М. Сімович виголосив зворушливу змістом проповідь, закликаючи громадянство до затримання рівноваги духа й спокою. Говорив: „Ми горді нашими Героями, що полягли на полі бою за волю й славу своєї Батьківщини — Карпатської України". Церква була виповнена вщерть українським громадянством. Підчас Богослуження переведено збірку на допомогу Братам з Карпатської України.

ЩЕ ПРО ГАНЕБНУ РОЛЮ ЧЕХІВ.

Букарешт 23. березня. — Телефонат до „Українських Вістей" у Львові: „Між утікачами з Карпатської України, українцями і чехами, доходило до гострих непорозумінь. Українці рішуче запротестували проти того, щоб їх приміщували разом з чехами, які відограли супроти українців таку ганебну ролю. На цьому тлі чеські старшини напали в Виготі на інж. Бойка та на одну жінку і чинно їх зневажили.

БОЇ НЕВГАВАЮТЬ, СІЧОВИКИ...

Дальшу розмову телефонічна стація перервала і не хотіла навязати нової сполуки. І без того ця розмова була пять разів перервана. Осьтому, зазначує львівська українська преса, так тяжко дістати якісь відомости, хоч часописи свідомі, що ввесь український нарід так жде на них. Розмову перервано на словах: „Бої невгавають, Січовики..." Мадяри відбувають в занятих місцевостях масові присуди. І масово виселюють українців в глиб Мадярщини. Населення рятується утечею в ліси. Крім мадярського війська і мадярської жандармерії знущаються над українським населенням ще й банди, що потворились з мадярського населення. Але навіть у тих обставинах — бої далі продовжуються.

ДОРОГО ПРОДАВАЛИ СВОЄ ЖИТТЯ.

Чернівці 24. березня. — Телефоном до „Нового Часу" подано таке з Сиготу: „Українські еміґранти, що перейшли через Сигіт — це, в більшості, інтелігенти, організатори, письменники, вчителі, старшини, в скількості біля 500 осіб. Румунська влада поставилась до українських еміґрантів прихильно. Тільки відділ 320 Січовиків, під командою підполковника Филоновича, був завернений через границю назад на територію Карпатської України і переданий мадярським реґулярним військам. В Сиготі можна обсервувати зворушливі сцени. Родини розгублені, шукають себе, не знають одні за одних. Еміґранти оповідають про жахливі умовини, що в них приходилося воювати Січовикам. Треба було боротись і з мадярськими військами на фронті і з мадярськими бандами, зложеними з цивільного населення, що їх узброїли чехи. Боротьба була дуже кривава. У самому Хусті трупи валялися на вулицях, наче поліна дров. Січовики дорого продавали своє життя.

Артистка Українського Державного Театру „Нова Сцена" п. Олена Батьківна оповідає, що переїздила з Карпатської України до Сиготу поїздом, що його з усіх сторін обстрілювали мадярські цивільні банди. Всі пасажири лежали на долівці вагонів.

В Сиготі парадують вули-

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА

В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина друга.

(51)

Тепер хан впевняв, що напад на Болхів доконали свобідні татари проти його волі і бажання, та вже не домагався видачі Акмамбета. Цар московський відповів, що бажає заховати братерську любов з ханом і обіцяв прислати з весною дарунки.

На чолобитню Кудеяра не було відповіди. Коли минула зима, приїздив до Девлет-Ґірея московський посол з дарунками, але про Кудеяра в царській грамоті не згадувалося та й послові ніякого приказу в тій справі не дано. Кудеяр звернувся до хана і просив вставитися до царя. Хан написав до царя Івана письмо, розповів в нім цілу історію свого спасення, вихвалив Кудеяра, повідомляв, що Кудеяр не бажає ніякої ласки від хана, а тільки просить дозволу вернутися в московську землю та служити цареви; додав при тім, що завидує свому братові, у котрого такі вірні і преданні слуги.

На це письмо наступила відповідь аж в осени. Цар Іван з любови до свого брата Девлет-Ґірея позваляв, щоби Юрій Кудеяр з слідуючою весною приїхав у Москву на службу після царської волі.

Настала весна 1568 року. Хан прикликав до себе Кудеяра і сказав:

— Ти зробив нам таку важну прислугу, що ми поступили би проти нашої віри, колиб не вчинили всього, що можемо вчинити доброго для спасителя нашого життя. Наші післанці, що їздили в Москву, привезли нам вірні вісти, що московський государ став лютий, злий і кровожадний, рубає голови, вішає, топить і мучить своїх слуг невисказаними муками. Він похожий на розяреного тигра. Мені жаль тебе, Кудеяре, коли ти поїдеш до такого дикого государя. Останній раз предкладаю твому розумові приятельське слово відради. Лишися тут, ми не будемо приневолювати тебе до нашої віри. Сам знаєш, що в нашім юрті проживають в достатках христіяни. Ми дамо тобі посілість, позволимо побудувати там церков, тримати собі священика; ми увільнимо тебе від всякої для нас дачки, ти не будеш під доглядом нашого тат-аґаса, що доглядає всіх наших татів, підданих христіянської віри; знай тільки нашу особу і більше нікого не знай, і так буде не тільки тобі, але і всім твоїм потомкам до цеї пори, доки буде царювати над кримським юртом рід Ґіреїв. Коли ти ніяким чином не хочеш лишитися в нашій землі, то не їдь в московську землю, лише в литовську; ти говорив нам, що ти козак з України, а не москвитин; там, коли хоч, проживай а до нашого Криму тобі дорога завсіди отворена.

— Чолом бю тобі найясніший пане, — сказав Кудеяр — але я маю жінку в московській землі.

— Бути може, — відповів хан, що твою жінку буде можна дістати. Я маю досить московського полону і ввесь випущу за одну твою жінку.

— Коли ти, найясніший хане, зволив сказати, — відповів Кудеяр — що мій цар-государ став грізний і строгий, то як жеж мені відважитися на опір проти нього, щоби, попросивши про службу, лишатися у тебе і не поїхати до нього на службу вже після того, як він зволив вислухати моєї просьби. Він тоді заподіє якесь лихо моїй жінці. Ні, найясніший хане, мій добродію, про одно лише прошу твою милість: пусти мене до Москви. Я не думаю, щоби те все було правда, що твої післанці наговорили про мого государя; коли він грізний і жорстокий для своїх ворогів і злочинників, то всюди так само не терплять таких людей. І ти, найясніший хане, покарав відповідно своїх злочинців.

— Як хочеш, так і роби, — сказав хан — твоя воля. Але коли тобі буде не до ладу в московській землі, то втікай до нас. Тут будеш безпечний і в ласках. Доки мого життя, Кудеярові в Кримі буде такий гаразд, як ніде на світі, а коли замкну очі, то мої діти будуть опікунами тобі і твоїм дітям і твому потомству. Ось мій найстарший син і наслідник, царевич, Гази-Ґірей!

Хан звернувся досидячого поруч сина.

— Чуєш, мій найстарший сину, отсе моє велике батьківське і прадідне слово до тебе і твоїх дітей, внуків і правнуків: не забувайте, що цей чоловік спас моє життя, будьте для нього і його потомків ласкаві і щедрі: коли діти і внуки і правнуки його прийдуть до вас просити притулку, не відганяйте їх від себе, прийміть, нагородіть, успокійте, така моя воля. Доки потомство Ґіреїв буде сидіти на престолі кримського юрта, потомство Кудеяра най завсіди знайде тут хліб, спокій і безпечність. Отсе моє бажання і ніколи його не виречуся.

(Далі буде).

цями чеські офіцири в уніформах. Виступають незвичайно агресивно у відношенні до українських еміґрантів. Провокують їх на кожному кроці, мовляв це українці завинили у всьому. Але українці достойно реаґують на ці чеські безглузді напасти й заявляють їм: „Ми гордо воювали. А ви — соромно капітулювали. І, хоч ми втратили — то нам лишилося ще багато, чого ви не маєте. За нами український нарід".

ГЕРОЙСТВО УЧНІВ.

„До боротьби за незалежність Карпатської України стали всі, однаково старші, що й молоді. 170 учнів двох останніх кляс Севлюської середньої школи зі зброєю в руках боронили Рідної Землі. Згинули майже всі. Лишилося може 10 учнів в живих".

ОСОБЛИВА ПОШАНА — УКРАЇНІ.

Далі телефонат подає ще таке: „Румуни подивляють національну свідомість і геройство карпатських українців. Слово „Україна" вимовляють румуни з особливою пошаною".

КРІВАВІ БОЇ Й ВЕЛИКІ ВТРАТИ.

Прага 24. березня. — Телефоном подає кореспондент „Діла", що всі інформації погоджуються з тим, що в Карпатській Україні ідуть далі завзяті бої. В ріжних напрямах чути гарматні та скорострільні стріли. Мадяри понесли великі втрати, головно в боях за Севлюш і за Хуст. Чужинецькі журналісти не мають слів подиву для геройства Січовиків, хоча ствержують, що оборона була зорґанізована досить хаотично й було пізнати, що Січовики не мають старшин. Тому також і їхні страти оцінюють вони дуже високо.

В Німеччині помітне збентеження подіями в Карпатській Україні. Німецькі кола ніяк не сподівалися, що справа з Карпатською Україною піде так кроваво.

Букарешт 24. березня — Телефонат до „Українських Вістей" подає, що від учора зріс відгомін стрілів з Карпатської України. Чути сильний скорострільний вогонь з околиць Богдана. Це є останнє село на східнім кордоні Карпатської України, на схід від Рахова. До Солотвинських Долів прилетіла друга ескадра мадярських літаків. Вчора виловили в Тисі 18 трупів Січовиків.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

М. Т., Ню Бритен, Конн. — Буде використаний у „Свободі". Дякуємо.

Рогатинець, Рачестер, Н. Й. — Шліть ті завваги до того часопису, проти якого вони звернені. То нічого, що вони не помістять, але добре буде, коли в організації знатимуть, що члени думають. Робимо Вас уважним на те, що не є добре спихати вину тільки на одного „руїнника", що „не визнається на Америці ще гірше як на українських справах", бо там, як в організації так і в редакції, є „старі", які є в першу чергу відповідальні. Вони знають добре, до чого може довести „донощицтво", про яке згадуєте, бо дехто з них був тут підчас світової війни, себто тоді, коли „грінор-руїнник", проти якого виступаєте, добивав українську державність на Великій Україні.

Сейнт Луїс, Мо. — До жертводавців з віча додати: Павло Голдак $1.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

•З ДНЯ•

ЯК ДИВИТЬСЯ НА ЦЕ ЧЕЙМБЕРЛИН?

Англійський премієр Чеймберлин виголосив в парляменті 3. квітня ц. р. промову про заграничну політику Англії. В тій промові він порушив також справу ідеольоґічних ріжниць і їх впливу на заграничну політику. Дослівно він сказав:

„Я не хочу сьогодня вказувати на уряди, з якими ми в недалекій будуччині малиб радитись над положенням. Але я хотів би зробити натяк на Совети, тому, що Совєтський Союз є все в думках членів опозиції і вони ще по трохи підозрівають, чи часом так звані ідеольоґічні ріжниці не розділяють нас у таких справах, які ми повинніб виконувати для обопільного добра.

„Я ні на одну хвилю не хочу удавати, начеб такі ідеольоґічні ріжниці не існували. Вони є далі незмінні. Але як я зазначив у пятницю, ми виходимо зо становища, що якіб вони не були ті ідеольоґічні ріжниці, вони фактично не входять в рахубу в цього роду справі. Ми зацікавлені, щоб заховати нашу независимість. Коли я говорю нашу независимість, то я не думаю лише нашого краю. Але независимість усіх країв, яким грозить напад... Длятого ми вітаємо співпрацю кожного краю, без огляду на те, який в нього внутрішній суспільний устрій".".

РОЗУМНИЙ ПОГЛЯД.

В той спосіб підходять до справ заграничної політики розумні політики. Англія це величезна потуга. Вона має найсильнішу на світі фльоту, має найбільший на світі капітал, має широко розвинений промисл, добре упорядковану державу, а крім того панує над цілою Британською Імперією, що начисляє 450 міліонів людей. А проте та величезна імперія не позволяє собі на те, щоб в заграничній політиці, головно у тих справах, де в меншій чи більшій мірі загрожена її самостійність, відкидати поміч і співпрацю таких країв, з якими вона цілковито ріжниться щодо їхніх внутрішніх суспільних устроїв. І тому саме, як говорив Чеймберлин, Анґлія, щоб ставити опір німецькій аґресії, буде співпрацювати з Советами.

ЧИ ПОНЕОЛЕНІ МАЮТЬ ПОСТУПАТИ ІНАКШЕ?

Коли така велика держава не перебирає в засобах, то що тоді мають робити поневолені народи? Чи мають вони у своїй боротьбі за волю руководитись тим, чи „пасує", або „не пасує" переговорювати, пактувати, чи навіть входити в союз з певними державами, тому лиш, що вони „фашистівські" або „демократичні"?

Як бачимо ніхто на світі не звертає на це уваги. Англійський премієр не стидався цього отверто заявити в парляменті. Коли йде про цілість і добро свого народу, то навіть така ріжниця поглядів, яка є між анґлійським консерватистом і російським большевиком не може розділяти ці два краї у співпраці.

Чи всі наші політики і суспільні діячі так думають? Не всі. Є багато серед наших політичних діячів, що наперед дивляться на чийсь устрій, як він виглядає, а опісля щойно думають, чи його силу кваліфікувати як додатню, чи відємну в наших визвольних змаганнях.

ВПЛИВ УСТРОЇВ НА ВЗАЄМОВІДНОСИНИ.

Про форму устроїв нині багато говориться. Але, придивившись ближче до того, що говориться, побачимо, що кожний край лає той устрій, який загрожує його цілості.

Колись західні демократії порядно лаяли Совети, а Совети ще гірше лаяли демократії. А був це час, коли Совети заключили в Рапальо союз з німцями. Коли відносини між Советами і Німеччиною псувались, меншало також лаяння. Остаточно демократії приняли в свій гурт Совети, назвавши їх „демократичними". Це була цинічна брехня, глум над засадами, над загалом, над масами. Та провідні круги видно думають. що масі щоб не сказати, вона у все повірить.

Та не повинні в це так легко вірити ті, які себе зачисляють до провідних кругів.

В ПАМЯТЬ ВАСИЛЯ ҐРЕНДЖІ ДОНСЬКОГО

(Розстріляного мадярами).

Відома громадянська діячка і письменниця **Марія Омельченкова** надіслала нам з Праги критично-інформаційні завваги про видатного закарпатського письменника Василя Ґренджу Донського. Написала їх з нагоди, що цей письменник став на чолі редакції щоденника „Нова Свобода", органу „Українського Національного Обеднання" в Карпатській Україні. Пані Омельченкова ствердила, що всюди з приємністю стрінуто ту вістку, що „Нова Свобода" опинилась у руках доброго редактора. Як до нас дійшли тепер вісти, то Ґренджі Донського нема вже між живими. Його розстріляли мадяри разом з іншими визначними українськими діячами.

Марія Омельченкова пише про нього таке:

Василь Ґренджа Донський народився в селі Воловому на Гуцульщині, в Карпатській Україні, дня 23. квітня 1897 р. Як син бідного селянина, Степана Ґренджи, що був свідомий українець („русин" на ті часи), зажив у дитинстві і голоду і холоду:

„Ми нужденний хлібець їли,
Чорний, чорний, як земля...
Раз їли, раз не їли,
Не було — то голоділи.
І я бачив, як зідхала,
Як зідхала й заплакала
Матінка моя"...

Ось так співає поет про відносини, серед яких ріс... А мати Олена з родини Скунць колисала свого сина українською піснею, про тернові квіти у полонині. І про це довідуємося з віршів письменника:

„Руська мати породила і мене плекала,
Над колискою мені руську пісеньку [співала,
Руським серденьком раділа, руські [слези лила,
І мене на руське слово, на те рідне [вчила,
Руську душу, руське серце вона мені [дала,
И отак гордо свого сина Русином [назвала"...

(Календар Альманах, 1928. р. Ужгород).

На моє запитання (ще в 1935 році) яке найяскравіше враження у нього з дитинства, відповів мені письменник ось що:

„Чотирирічним „парубком" чуть-чуть не підпалив рідну хату: знайшов сірники і запалив оборіг сіна"...

Може це була вісточка того, що ця дитина, ставши потім письменником, запалила серця свого народу любовю до рідного краю та бажанням боротьби за кращу долю...

Закінчив у рідному селі народню школу, але цікаво, як попав туди:

„Як записував мене батько до народньої школи, то вже в українській школі не було місця, а до мадярської батько не хотів мене записати. Український вчитель Д: Бокотей згодився мене приняти, коли батько „змайструє" лавку. Батько витесав дошку, провертів чотири діри на „ноги" і заніс те страховище до школи. Учитель з естетичних причин колоду ту спалив, а мене посадив між інших"...

Ось так почав він учитися українського слова у школі. Батько іноді відвідував сусідню Галичину і брав із собою свого синка. Там діставали вони й українські книжки... Таким способом познайомився він з творами Шевченка:

„Найбільше враження зробили на мене „Гайдамаки" Т. Шевченка, які я 12-річним хлопцем приніс з сусідньої Галичини, як був з батьком на прощах у Гошові. Читав я їх зі сльозами в очах"...

Нужденне життя, українська патріотична лектура сприяли, що запалало серце Ґренджі ненавистю до тих, хто пригнічує його нарід. А тут прийшла світова війна, яка принесла смерть багатьом невинним людям, бо мадяри в українцях бачили зрадників і це ще більше розпалило його душу:

„Глибокі сліди в моїй душі залишились тоді, як мою племінницю розстріляли мадяри підчас наступу російських військ зимою 1914—15 р. Трупа вкинули в річку і аж в с. Г. (на 40 км.) виловлено її тіло і там поховано. Закинули нещасній жінці державну зраду".

А було йому тоді 17 років.

Вісімнадцятьрічним хлопцем взяли Ґренджу на війну, але щастя було, що він не попав на фронт, а Будапешт, де за чотири роки закінчив приватно — середню торговельну школу і став банковим урядником.

Перші його літературні спроби були вірші, які примішував у ріжних часописах. Перша його збірка віршів **„Квіти з терням"** вийшла 1922 р. в Ужгороді. В 1923 р. вийшла друга збірочка поезій **„Золоті ключі"**, в наступному році вийшла збірка **„Шляхом терновим"**, потім поезії для дітей в 1925 р. **„Китиця квіток"**.

Найкращою збіркою його поезій є **„Тернові квіти полонин"**, яку видало державне видавництво в Харкові 1928 р. Прегарна його й остання збірочка **„Тобі рідний Краю"**, що вийшла в 1936 р. в Ужгороді.

Тема його віршів це краса гір, біднота Верховини, змагання до волі та кращої долі. Форма його лірики подібна до народньої пісні. Це може вплив його батька: „Мій батько дуже любив співати. До нині в моїх ухах звучать його слова гуцульських, вівчарських мельодій". Так писав мені поет.

Ґренджа Донський не тільки писав вірші. Він досить плідний та всебічний письменник. Написав декілька епічних поем, та проявив свій талант і в прозі та драмі. Поки що вийшли такі його твори:

„Оповідання з Карпатських полонин", **„На зустріч волі"** (оповідання з визвольної боротьби підчас світової війни, **„Ілько Лепей"** та **„Петро Петрович"**. Остання з доби, коли в Угорщині вимерла династія Арпадовичів і князем став Карло Роберт, проти якого і повстав Петро Петрович.

Драми, що теж малюють життя Карпатської України, мали успіх і на сцені: **„Сиротина"** діточа драма; **„Останній бій"** та **„Сотник Мочаренко"**, з повстанчих часів.

Крім цього Ґренджа Донський є видатний журналіст. Його публіцистичні статті звернені проти чехізації його рідного народу, захоплювали читача і пробуджували свідомість народу. Зате викликали незадоволення ним чеської влади на Підкарпатті, особливо коли він видавав в рр. 1927—28 журнал „Наша Земля". І зовнішній вид і внутрішній зміст свідчили, що видавець і редактор є фаховець не аби який. Багатство ілюстрацій, з ріжних українських земель, прикрашувало цей журнал. А головно в останньому річнику приміщено етнографічного матеріялу з Карпатської України, що є дуже цінним вкладом для пізнання, який саме народ живе в Карпатській Україні. Багато зробив Ґренджа Донський, щоб доказати, що в Карпатській Україні, (тоді Подкарпатська Русь) справді живе галузка великого українського народу, та що мусить прийти час, коли цей нарід зіллється в один великий сильний нарід і створить свою державу.

Пес знає.

Якийсь хлопчина плаче на вулиці.

— Чого ти дитино плачеш?

— Мій пес утік до дому.

— А деж ти мешкаєш?

— Я не знаю. Мій пес знав.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БРУКЛИН, Н. Й. Звичайні збори Тов. Запорозька Січ, від. 325., відбудуться в пятницю, 14. квітня, в Укр. Нац. Домі, 216-18 Ґренд Стр., в годині 8. ввечір. Проситься членів прийти й заплатити вкладки, і маємо також приготуватися до нашого представлення. — П. Малицький, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Квартальні збори Тов. Запорозька Січ, від. 231., відбудуться в пятницю, 14. квітня в 8. годині вечором, в салі У. Н Дому, 214-216 Фултон Ст. На ці збори проситься всіх членів прибути на час, бо є важні справи до полагодження. Буде також справоздання урядників і контр. комісії за перший квартал. Довгуючих членів проситься вирівняти свої залеглости, бо в противнім разі якзекутива буде змушена наступити після ухвал і подати до суспендації. — П. Сташків, гол.; В. Кардаш, скарб.; С. Могила, фін. секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147., відбудуться в неділю, 16. квітня, в 2. годині пополудні, на парохіяльній гали, 803 Фронт ул., Просимо членів прийти на означений час тай вирівняти свої вкладки. Також просимо членів не відтягайтеся з вкладками до останнього, бо розмет належиться засилати завжди на 25. кожного місяця. Члени, що є суспендовані, най заплатять свої вкладки, то будуть приняті наново до відділу тай до У. Н. Союзу. — Й. Матковський, предс.; І. Рудакевич, кас.; І. Федорак, секр.

ҐВАЙТСТОН, Н. Й. Квартальні збори Тов. Просвіта, від. 129., відбудуться в суботу, 15. квітня, в 8. годині ввечір, в домі тов. А. Кавки, 149-18 — 15. Род. Обовязком всіх членів явитись, бо є важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару після статута. — М. Мрикало, предс.; М. Баран, кас.; М. Дзярський, секр.

БРОНКС, Н. Й. Надзвичайний мітінг Тов. Згода, від. 210., відбудеться в суботу, 15. квітня, в 8. годині вечором, в гали Демократ. клюбу, 2861 Істерн Болвард. На порядку нарад є важні справи до вирішення, тому кожний член мусить бути присутний на зборах. — Т. Давидів, предс.; І. Франко, сек.; В. Баковський, кас.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Бр. св. Василія, від. 339., відбудуться в суботу, 15. квітня, в 7. годині ввечір, в домі Укр. Громади, 3322 Норт Лавренс ул. Проситься усіх членів прийти на приписаний час, бо маємо багато важних справ до вирішення. Також проситься всіх членів прийти на ці збори. Шановні члени, прийдіть усі бодай один раз на збори і на цих зборах викажіть своє. Як ви, шановні члени, думаєте? Чи думаєте, щоби за вас хтось платив ваш іншуренс, чи ви хочете самі платити за свій іншуренс Якщо, шановні члени, думаєте і хочете мати заплачений свій іншуренс, то просимо приходити на кожні збори й платити свої місячні вкладки. Так, як є дотепер, далі не може бути: члени довгують по пів року і ніколи не покажуться на збори, то виходить, о хтось за вас, шановні члени, мусить платити місячні вкладки. Тож, шановні члени, проситься вас, прийдіть усі на ці збори начас. Кожний член, що не буде присутний на цих зборах, буде підлягати карі після статуту. Також подається до відома тим членам, котрі довгують, що як не прийдуть на ці збори і не заплатять своєї вкладки, то будуть усі суспендовані. Тож кожний довгуючий член обовязково повинен прийти на збори і вирівняти свої місячні вкладки. Шановні члени, усі на збори 15. квітня! — Іван Сорока, стар., предс.; Іван Сорока, мол., кас.; Олекса Діорка, секр.

ҐРІНПОЙНТ, БРУКЛИН, Н. Й. Місячні збори Тов. Дністер, від. 310., з причин свят відбудуться 15. квітня 1939, точно в год. 7:30 вечором, в мітінговій гали. Просимо членів прибути на означений час. Довгуючих членів упоминається вирівняти свої вкладки. Приймаємо членів до Товариства і У. Н. Союзу. — В. Венгринович, предс.; С. Пелехатий, кас.; М. Більський, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 5., відбудуться в суботу, 15. квітня, в годині 7:30 ввечір, в гали Укр. Дем. Клюбу, 30-10 — 32. вул. Проситься всіх своїх місцевих і позамісцевих членів і членкиць явитися на згадані збори. Контр. комісія здасть звіт за перший квартал. Взиваємо довгуючих членів хоч в части сплатити свій довг, бо інакше будуть наражені на утрату всіх членських прав. Хто має приятелів, знайомих або дітей, котрі ще не є членами У. Н. Союзу, тож приведіть на збори нехай впишуться в члени, а ви отримаєте нагороду за кожного нового члена. Не приявний на зборах член чи урядник підлягає карі після статуту. — І. Сидор, пр.; А. Климишин, кас.; П. Барнич, секр.

БРОНКС, Н. Й. Місячні збори Тов. Любов, від. 298., відбудуться в суботу, 15. квітня, в гали, де звичайно, в 8. годині вечором. На ці збори проситься всіх членів і членкинь прибути, бо маємо важну справу до полагодження, а саме злуку товариства „Любов" із товариством „Згода". Просимо прийти на збори і залагодити раз тоту злуку, бо урядники самі не мають права таку важну річ залагоджувати. — М. Федосик, предс.; Й. Сидор, секр.; В. Швед, кас.

ДІТРОЙТ, МІШ. Квартальні збори Тов. У. Н. Союзу, від. 292., котрі припадали на 9. квітня, з причини Великодня відложено на суботу, 15. квітня, на 5. годину пополудні точно, в гали У. Н. Дому при Мартин. Тому, що маємо дуже важні справи до полагодження, присутність кожного члена пожадана. Панове союзовці, ми чомусь привикли собі союзиві збори легковажити й вважати як щось другорядне. Не добра та дитина, котра свого батька не шанує, а як ми відносимося до нашого Батька-Союзу Як вже було проголошено, в тім році святкуємо ювилей відділу і 45-ліття Союзу. Святкуймо тим, що приєднуємо нових членів. Початок вже є, бо від нового року відділ зріс о 20 членів, а ви запитайте кожний себе, скільки то він приєднав. Отже не відкладайте, а таки зараз старайтеся хоч одного члена приєднати до союзу. Багато ваших дітей ще не стоять в Союзі. Тож до діла! Природа воскресає, хай і між нами то давне союзове завзяття воскресне в тім ювилейнім році! Рівнож не забувайте за вкладки, а старайтеся по зможности що місяця платити. Відзнаки вже є; треба тільки дати замовлення. Маємо теж назначити день для спільної фотографії. І ще кілька важних справ довідаєтеся на зборах! Не забувайте, всі приходіть. — Іван Форись, пр.; Петро Кізел, секр.; Ілля Андрусевич, кас.

АЙРОНДЕКВІТ, Н. Й. Місячні збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 229., відбудуться в неділю, 16. квітня, в 2. годині пополудні, в Т. Дроне. Проситься членів прибути на ті збори на означений час, бо маємо важну справу до полагодження. — Н. Головка, секр.

ВІЛКС-БЕРРІ, ПА. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 99., відбудуться в неділю, 16. квітня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній. Взивається всіх членів прийти на збори і заплатити свої місячні вкладки. Такі члени, котрі довгують 7 або 8 місяців, коли не заплатять своєї місячної вкладки, будуть суспендовані, бо відділова каса більше за них платити не може. — Уряд.

ДО ВІДОМА ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТОВАРИСТВА ДНІСТЕР,
відділу 361 Українського Народного Союзу.

Місячні збори, котрі відбувались кожної другої суботи по першім, **зістали перенесені на пятницю, а саме на кожну другу пятницю по першім місяця.** Цю справу зборів рішили члени на перших квартальних зборах. Для цього було вистарчаюче число присутних членів, вимагане статутом. Відповідний внесок принято одноголосно. На запит заступника предсідника, проти внеску не було ні одного голосу.

Тому кожний член Тов. Дністер повинен знати отцю заяву, дату, день своїх зборів, точність, година, порядок. Членська оплата має бути заплачена впору. Зміна адреси подана до рек. секретаря, а рівнож і до фін. **Наступні збори відбудуться в пятницю, 14. квітня 1939., точно в 8. годині ввечір.** 68,84

ЗА УРЯД: **Теодор Ґулька**, рек. секр.

ВИЛІЧИЛАСЯ

Чотири роки тому Аліса Джейн МекҐенрі мала цікаву операцію шлунка, котрий у неї був обернений горішним кінцем униз. Нині вона здорова й позує для фотографій, що мають розголошувати тиждень здоровля.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КЛІВЛЕНД, О. Місячні збори Сестр. Н. З. П. Д. Марії, від. 112., відбудуться в неділю, 16. квітня, в галі церковній, зараз по Сл. Божій. Проситься всіх члениць зійтися начас і заплатити свої вкладки на зборах, щоби не ходити по колекті. Пригадуємо також довгуючим, щоби конечно вирівняли свій залеглий дост, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Марія Ліска, предс.; Катерина Ґабрівська, фін. секр.; Софія Лазука, кас.; Домініка Романович, рек. секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 375., відбудуться в неділю, 16. квітня, в год. 12:30 пополудні, в Клюбі У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Обовязком всіх членів є явитись на збори. Довгуючим членам припоминаємо вирівняти свої залеглости. Члени, котрі забрали вступні тікети на баль, мають звернути не спродані тікети на зборах. — Я. Лежняк, секр., 1307 N. Lawrence St., Phila, Pa.

СКРЕНТОН, ПА. Місячні збори відділу 280. відбудуться в неділю, 16. квітня, в годині 2. пополудні, в Укр. Гор. Клюбі, 608 Вест Лакавана Аве. Присутність всіх членів на зборах є обовязкова. Рівнож напоминається довгуючих членів, щоби старалися платити свої вкладки, бо в противнім разі поступиться після статуту. — Р. Рубльовський, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Місячні збори Тов. Запорозька Січ, від. 251., відбудуться 16. квітня, зараз по Сл. Божій, в парохіяльній школі. Проситься всіх членів прибути на ці збори, бо маємо дуже важні справи до вирішення. Даємо знати членам, що оба прапори вже покуплено. Тепер стараємося відбути відділове свято 7. мая, в який день прапори будуть посвячені. Отже просимо членів, щоби всі як один на збори прибули, щоби було з кого вибрати до роботи на це свято. — Юрій Блищ, предс.; Микола Страп, фін. секр.-кас.; Йосиф Керик, рек. секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Збори Сестр. Благовіщення, від. 125., відбудуться в неділю, 16. квітня, в год. 12. сполудня, в гали при Оклей й Райс ул. — А. Куропась, предс.; Р. Сидорик, кас.; І. Подола, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Спододу Великодних Свят місячні збори Братства Сош. св. Духа, від. 237., не відбулися 9. квітня, як звичайно, а натомісць відбудуться в неділю, 16. квітня, в 2. год. пополудні, в У. Н. Домі. Проситься членів явитися на ті збори конечно, а довгуючих проситься вирівняти свої залеглости. — Уряд.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Квартальний мітінґ Бр. Р. П. Б., від. 259., відбудеться в неділю, 16. квітня, в годині 2. пополудні, в парохіяльній галі, 4950 Савт Палавна вул. Уряд взиває всіх довгуючих членів прибути на мітінґ і вирівняти довги. Уряд також взиває всіх членів, котрі почуваються вірними синами Батька-Союзу, привести нових членів на мітінґ, а Батько-Союз за це нагородить. — Андрій Фоца, рек. секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42., відбудуться в неділю, 16. квітня, в год. 2. попол., в галі У. Н. Дому, 237 Говп Еве. Проситься всіх членів бути присутними на цих зборах, позаяк маємо важні справи до обговорення. — Василь Юсипчук, предс.; Володимир Лелет, кас.; Петро Головачук, секр.

ПАЛМЕРТОН, ПА. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 369., відбудуться в понеділок, 17. квітня, в гали церковній, точно в годині 7. ввечір. Проситься членів прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. Напоминається тих членів, що довгують за минулий рік, щоби прийшли й заплатили свої залеглі вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані, щоби потім не було наріканння. Ми за галю платимо рент, то приходіть всі на збори. — М. Куба, секр.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

РІШИЛИ АЛЬБАНІЮ.

Альберто Паріяні, начальник італійського начального штабу, та Вільгельм Кайтель, начальник німецького штабу, що мали недавно конференцію, котра вирішила політику Італії й Німеччини на Андрійськім морі.

Яким Дїченте.

ВІДВАЖНА ЦИГАНКА

Була страшна спека...

Ні капельки дощу або небесної роси, щоби звогчила цю тверду, висохлу груду землі.

Серед цієї пустелі їде ослом циганка із двоїчко чорненьких діток.

Що це за подорожні, відкіля приходять, чому тягнуться в цю страшну духоту та спеку?

Циганку з одного села як чарівницю та волокиту прогнали з її бідними діточками в крайній нужді в обійми рівнодушного, холодного світа.

Раз-у-раз поглядала на своїх дітей, що згоряли від страшної спраги, поки не побачила здалека якоїсь хатини.

Діти кричать: „Мамо, дай нам води!"

Відкиж вона бідна візьме бодай каплю води... Та як не дати води своїй дитині, коли то кров її крови, кість її кости, а в циганки бється також материнське серце.

Як вкінці дійшла до тієї хатини, побачила перед дверима повне ведро води. Та горе, біля бочки лежав великий пес, що завзято буде боронити перед кожним небажаним гостем, а вже передовсім перед такими чорними волоцюгами.

Тепер настав розпучливий бій на життя та смерть за це ведро води. Молода циганка засукала рукави, а пес вишкірив зуби та станув перед цим нещасним ведром, щоб боронитися до останньої каплі крови свого собачого життя перед напасником.

Циганка вже приклякла до ведра, а пес всадив гострі зуби в її голі рамена.

Вона розпучливо бороniться, обоє вже качаються в густій куряві. Циганка вже зачервонила своєю кровю суху землю, що стікала їй із ран. Потім, зібравши всі сили, схопила пса за горло та стала його розпучливо душити, поки вкінці неживий не впав перед її чорними ногами.

Вся закровавлена та страшно покалічена взяла розпучливо ведро, піднесла його до спалених уст дітей, оказала переможно:

— Ось, діти, напийтеся тепер скільки завгодно!

ТУТАНКАМОНОВА ПАРАСОЛЯ

Тутенкамонів музей в Каіро одержав Тутанкамонову парасолю. Парасоля ця то в дійсності свого роду бальдахим, розіпнятий на деревляних прутах. Парасоля перетикана золотом, а метою її було охороняти фараона перед жарким сонцем. Парасолю знайшли дослідники, які досліджували старовину египетських часів у Тутанкамоновій гробниці. Та знайшли цю парасолю не цілу, а в частинах. Славному археологові Р. Енґельбахові вдалося зложити парасолю і він віддав її до каірського музею.

ЗА УЧАСТЬ У ДЕМОНСТРАЦІЇ.

Присудом Окружного Суду в Золочеві, засудили за участь у демонстраціі 30-го жовтня м. р. у Золочеві Павла Коковського, Андрія Мельника, Миколу Качмарського, Івана Грицая, Івана Качмарського та Павла Боришняка на 8 місяців беззглядної вязниці кожного, а Мих. Боднара, малолітнього, віддали під догляд батьків.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО. (80)

Гелена тремтіла. Лявак і Брайен були спокійні. Всі вони дуже добре знали, що їх тепер чекає, коли вони повернуть під конвоєм назад до підземелля столиці Атару. Вони знали, що очікує їх усіх страшна смерть, серед тяжких мук. Можливо, що не булоб їм так лячно тих мук, якби кожний мав лише себе на увазі. Але дивитись на муки якоїсь іншої дорогої особи, це що інше.

А тимчасом Тарзан і Оґабі гнались по нетрах в напрямку столиці Атару. Вони були узброєні в луки і стріли. Тарзан деколи зупинявся, щоб дати нагоду Оґабіму себе наздігнати. Та втім Тарзан зупинився і почав носом втягати повітря. „Люди", сказав він по хвилі. Оґабі споважнів. „Люди, та не знати які. Може це атарці"? „Може", відповів Тарзан і кинувся вперед.

По довгому часі запах став зовсім виразний, так що Тарзанові вдалось розпізнати запах білих людей з Европи і африканських атарців. „Серед них є жінка", завважив Тарзан. Нагло він зачув короткий переразливий крик. Коли він висунувсь з корчів він побачив цілу сцену. По верхах дерев він підійшов до цеї сцени можливо найближче.

Згори він побачив, як атарці одних вбивали списами, а іншим погрожували смертю. Один з напасників кинувся до Гелени, але Лявак з цілої сили вдарив його по обличчі, так, що цей упав. Тепер інший атарець кинувся до Лявака, щоб пімстити цей удар. В тім саме моменті прибув на місце Тарзан, щоб станути до боротьби диких сил і цивілізації, по боці останньої.

На все приготований.

Зять: — Чи моя теща буде жити? Хай пан доктор скажуть мені щиру правду, я приготований на найгірше!

Лікар: — Коли так, то скажу вам правду: вона буде жити!